

Problem-Theoretical Priorities of Research of National History of the 19th – Early 21st Century in the Collected Scholarly Papers «Problems of the Political History of Ukraine» (2006–2020)

UDC 930.1:94](477)«18/20»

DOI: <https://doi.org/10.15421/1726124>**Shliakhov Oleksii¹**Dr.Sc., Full Prof., <https://orcid.org/0009-0000-9116-4569>, alexshlyahov@ukr.net**Chepurko Oleksandr²**Ph.D., Assoc. Prof., Sr. Research Fellow, <https://orcid.org/0000-0002-0725-5722>, chepurko_oleksandr@dnu.dp.ua¹*Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)*²*Oles Honchar Dnipro National University, Dnipropetrovsk National Historical Museum named after D. I. Yavornytskyi (Dnipro, Ukraine)*

Abstract.

Relevance. In 2026, twenty years have passed since the launch of the collected scholarly papers «Problems of the Political History of Ukraine» at Oles Honchar Dnipro National University, which provides a fitting occasion to revisit the history of its emergence and development.

The aim of this article is to conduct a systematic analysis of the academic papers published in the collection in order to identify the main thematic areas, problem fields and methodological approaches in the study of the political history of Ukraine from the 19th to the early 21st centuries, as well as to determine its contribution to the development of domestic historiography.

Research methodology. The study employs methods of historiographical analysis, systematization and generalization, problem-chronological and comparative methods, as well as content analysis, which made it possible to structure the **material into thematic blocks and identify key research trends.**

Scientific novelty. The novelty of the study lies in the comprehensive generalization of the content of the collection as an integral scholarly project representing contemporary approaches to the study of Ukrainian history.

Results. For the first time, the published works have been systematized according to a chronological-thematic principle [Imperial period, Ukrainian Revolution (1917–1921), Soviet modernisation, Second World War, late Soviet period (1953–1991), The Era of Ukrainian Independence (since 1991)], which made it possible to identify the specific features of historiographical development, their regional dimension, and source base.

Conclusions. It is demonstrated that the publications of the collection are characterized by methodological diversity, extensive use of archival materials, and a combination of macro- and microhistorical approaches, ensuring a multidimensional reconstruction of historical processes.

Keywords: historical science, theoretical and methodological foundations, political history, collection of academic papers, Dnipro National University

Проблемно-теоретичні пріоритети досліджень вітчизняної історії XIX – початку XXI ст. у збірнику наукових праць «Проблеми політичної історії України» (2006–2020 рр.)

Шляхов Олексій¹, Чепурко Олександр²¹*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)*²*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького (Дніпро, Україна)*

Анотація

Актуальність. У 2026 р. виповнюється двадцять років від початку видання в Дніпровському національному університеті збірника наукових праць «Проблеми політичної історії України», що є слушною нагодою звернутися до історії його виникнення та функціонування.

Метою статті є здійснення системного аналізу наукових праць, опублікованих у збірнику, задля виявлення основних тематичних напрямів, проблемних полів і методологічних підходів у дослідженні політичної історії України XIX – початку XXI ст., а також визначення внеску в розвиток вітчизняної історіографії.

Методологія дослідження. Застосовано методи історіографічного аналізу, систематизації та узагальнення, проблемно-хронологічний і порівняльний методи, а також метод контент-аналізу, що дозволило структурувати матеріал за тематичними блоками та виявити ключові тенденції їх дослідження.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає у комплексному узагальненні змісту збірника як цілісного наукового проєкту, що репрезентує сучасні підходи до вивчення історії України.

Основні результати. Вперше здійснено систематизацію опублікованих праць за хронологічно-тематичним принципом [Імперський період, Українська революція (1917–1921), Радянська модернізація, Друга світова війна, пізньорадянський період (1953–1991), Доба незалежності України (від 1991)], що дозволило виявити особливості розвитку історіографічних досліджень, їхній регіональний вимір і джерельну базу.

Висновки. У результаті доведено, що публікації збірника відзначаються методологічним розмаїттям, широким використанням архівних матеріалів та поєднанням макро- і мікроекономічних підходів, що забезпечує багатовимірне відтворення історичних процесів.

Ключові слова: історична наука, теоретико-методологічні засади, політична історія, збірник наукових праць, Дніпровський національний університет

Стаття надійшла / Article arrived: 06.03.2026 // Схвалено до друку / Accepted: 17.04.2026 // Підписано до друку / Approved for printing: 24.04.2026

Вступ.

У 2026 р. виповнюється двадцять років від початку видання в Дніпровському національному університеті збірника наукових праць «Проблеми політичної історії України». Це є слушною нагодою звернутися до історії його виникнення та функціонування як важливого майданчика академічної комунікації для вітчизняних дослідників.

Історія цього видання тісно пов'язана з діяльністю кафедри української історії та етнополітики і постаттю відомого вченого, доктора історичних наук, професора, декана історичного факультету ДНУ (тоді Дніпропетровського державного університету) А. М. Черненка (1926–2000), який зробив вагомий внесок у розвиток української історичної науки. Протягом десяти років він очолював кафедру та сформував власну наукову школу, зосереджену на дослідженні революційної еміграції кінця XIX – початку XX ст. Його науковий доробок налічує понад 300 праць, серед яких особливе місце посідають фундаментальні монографії, зокрема «Українська національна ідея» (1994), що суттєво вплинули на розвиток студій із політичної історії України.

Ще на початку 1990-х рр. за загальною редакцією проф. А. М. Черненка на кафедрі було видано два збірники наукових праць – «Актуальные вопросы политической истории России и Украины» (1992) та «Политические партии и движения Украины XIX–XX вв.» (1993). Проте після його відходу з кафедри у 1996 р. ця практика була припинена, що певною мірою негативно позначилося на розвитку наукової діяльності її співробітників.

Поновлення традиції відбулося 28 квітня 2006 р., коли на історичному факультеті Дніпропетровського національного університету за ініціативи кафедри української історії та етнополітики та з нагоди 80-річчя від дня народження проф. А. М. Черненка було проведено наукові читання, присвячені актуальним проблемам політичної історії України та Росії. У заході взяли участь понад 40 дослідників із Дніпра, Запоріжжя, Кам'янського та Миколаєва.

Матеріали цієї конференції були опубліковані окремим збірником, що стало підґрунтям для відновлення регулярного видання наукових праць. Відтак із 2007 р. за ініціативи завідувача кафедри О. Б. Шляхова та за підтримки керівництва історичного факультету розпочалося щорічне видання збірника «Проблеми політичної історії України». Редакційну колегію очолює д. і. н., проф. О. Б. Шляхов, функції відповідального секретаря виконували к. і. н., доц. Г. М. Книш, а згодом – к. і. н., доц. В. Я. Яценко. У 2010 р. видання отримало фаховий статус за рішенням Департаменту атестації кадрів МОН України.

Упродовж 2006–2020 р. було опубліковано 15 випусків збірника. На його сторінках свої дослідження представляли як досвідчені науковці, так і молоді дослідники, які порушували широкий спектр проблем

суспільно-політичного, соціокультурного, духовного та етнічного розвитку українського суспільства від «довгого» XIX ст. до початку XXI ст. Особливе місце в публікаціях посідали питання політичної історії. І це цілком зрозуміло, оскільки політичні процеси відігравали та відіграють першорядну роль у житті соціуму, «спрямовують його розвиток на макрорівні» (Бацак & Ресент, 2017, с. 102). У цьому контексті варто врахувати позицію І. І. Колесник, яка вважала вирішальним фактором «українського» XX ст. саме «політичний момент (політичний устрій, ідеології, права та свободи людини), який міцно пов'язаний з економічною й соціокультурною сферами» (Колесник, 2025, с. 246). Відповідно об'єктивний, неупереджений аналіз політичної складової українського цивілізаційного поступу дозволяє поповнити наші знання щодо основних чинників історичного розвитку держави, системи її політичних і владних інститутів у новітній період.

Водночас слід зазначити, що у вітчизняній історіографії вже приділялася певна увага самому факту існування та діяльності цього видання. Зокрема, у працях С. І. Світленка, В. В. Кривошеїна, І. М. Ковальської-Павелко, а також у колективній монографії «Історичний факультет Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (1918–2018)» підкреслювалася регулярність його видання та значення для розвитку історичної науки (Світленко, 2015, с. 11; Кривошеїн & Ковальська-Павелко, 2015, с. 165–166; Історичний факультет, 2020, с. 178). Проте редакційна політика збірника та еволюція його тематичних пріоритетів досі не стали предметом спеціального аналізу.

Отже, метою цієї розвідки є, з одного боку, аналіз «соціологічних» параметрів функціонування збірника (зокрема кількісних показників його діяльності), а з іншого – здійснення системного аналізу наукових праць, опублікованих у збірнику, виявлення основних тематичних напрямів, проблемних полів і методологічних підходів у дослідженні політичної історії України XIX – початку XXI ст.

Джерельну базу дослідження становлять матеріали, опубліковані у збірнику «Проблеми політичної історії України» у 2006–2020 рр.

Результати дослідження.

Аналіз динаміки публікацій у збірнику засвідчує стабільність його видавничої діяльності протягом 15 років. Перший випуск (2006) був найбільш об'ємним і налічував 38 статей, що пояснюється стартовим характером видання та прагненням охопити широкий спектр наукових проблем. Упродовж 2006–2020 рр. кількість публікацій коливалася в межах 20–30 статей на рік без суттєвих відхилень, що відповідає стандартам академічних періодичних видань і свідчить про виважену редакційну політику (Табл. 1).

Табл. 1.

Динаміка публікацій у журналі за роками (випусками)

Назва, рік, випуск	Кількість Статей	Кількість авторів/співавторів
Проблеми політичної історії України. 2006. Вип. 1	38	41
Проблеми політичної історії України. 2007. Вип. 2	20	28
Проблеми політичної історії України. 2008. Вип. 3	22	26
Проблеми політичної історії України. 2009. Вип. 4	23	29
Проблеми політичної історії України. 2010. Вип. 5	30	37
Проблеми політичної історії України. 2011. Вип. 6	22	32
Проблеми політичної історії України. 2012. Вип. 7	23	25
Проблеми політичної історії України. 2013. Вип. 8	24	26
Проблеми політичної історії України. 2014. Вип. 9	22	24
Проблеми політичної історії України. 2015. Вип. 10	22	26
Проблеми політичної історії України. 2016. Вип. 11	22	23
Проблеми політичної історії України. 2017. Вип. 12	24	29
Проблеми політичної історії України. 2018. Вип. 13	23	25
Проблеми політичної історії України. 2019. Вип. 14	21	25
Проблеми політичної історії України. 2020. Вип. 15	25	29
Усього	361	425

Загалом у збірнику наукових праць «Проблеми політичної історії України» протягом 2006–2020 рр. було опубліковано 361 статтю, над якими працювали 150 науковців. Сумарний показник авторської участі становить 425 одиниць, що зумовлено наявністю певної кількості публікацій, підготовлених у співавторстві. Серед них – представники університетів, академічних установ, музеїв і архівів з різних регіонів України. Це свідчить про широкий науковий діапазон видання, яке функціонувало як платформа для апробації результатів як досвідчених учених, так і молодих дослідників.

Аналіз авторського складу збірника виявляє чітку ієрархію наукової активності та високий рівень фахової репрезентативності. Основний масив публікацій належить кандидатам історичних наук, доцентам, які підготували 237 розвідок. Вагомим є також внесок докторів історичних наук, професорів, доробок яких становить 116 статей. Ще 21 статтю виконали

викладачі та наукові співробітники без наукового ступеня. До наукової комунікації також активно долучалися молоді дослідники: 31 статтю підготували аспіранти, а 20 публікацій – студенти закладів вищої освіти. Отже, лідерами за публікаційною активністю виступили кандидати історичних наук, доценти, на частку яких припадає понад половина (55,76 %) усіх публікацій. Другу за чисельністю групу становили доктори історичних наук, професори (27,29 %). У сукупності ці дві категорії забезпечували понад 83 % загального наповнення збірника, що підтверджує його статус як авторитетного наукового майданчика.

Треба також зазначити, що збірник став платформою для плідної взаємодії істориків з усієї України: від Дніпра, Києва та Харкова до Одеси, Кропивницького та Львова. Детальна географія авторського колективу представлена нами у табл. 2.

Табл. 2.

Географія вітчизняних наукових та освітніх установ, афілійованих з авторами збірника

Назва населених пунктів та держав	2006 Вип. 1	2007 Вип. 2	2008 Вип. 3	2009 Вип. 4	2010 Вип. 5	2011 Вип. 6	2012 Вип. 7	2013 Вип. 8	2014 Вип. 9	2015 Вип. 10	2016 Вип. 11	2017 Вип. 12	2018 Вип. 13	2019 Вип. 14	2020 Вип. 15
Дніпро (Дніпропетровськ)	35	24	18	25	28	21	18	16	19	20	22	27	21	21	27
Запоріжжя	3	1	1	1	3	5	5	4	2	3	1	1	1	1	1
Донецьк									1						
Луганськ								1	1						
Черкаси							1								

Назва населених пунктів та держав	2006 Вип. 1	2007 Вип. 2	2008 Вип. 3	2009 Вип. 4	2010 Вип. 5	2011 Вип. 6	2012 Вип. 7	2013 Вип. 8	2014 Вип. 9	2015 Вип. 10	2016 Вип. 11	2017 Вип. 12	2018 Вип. 13	2019 Вип. 14	2020 Вип. 15
Київ						1		1	1						
Херсон					1										
Львів					1	2	1	2							
Кропивницький (Кіровоград)								1							
Макіївка			1												
Івано-Франківськ										1					
Кривий Ріг				1											
Кам'янське (Дніпродзержинськ)	2	2	6	2	4	3				2					
Миколаїв	1	1											1	1	1
Одеса													1	1	
Переяслав-Хмельницький												1	1	1	
Всього	41	28	26	29	37	32	25	25	24	26	23	29	25	25	29

Аналіз індивідуальної активності дозволяє виокремити ядро постійних авторів збірника. Найбільш продуктивними були: В. І. Мороз та О. Б. Шляхов (по 15 статей), Ю. І. Коломоєць (14), В. Я. Яценко (12), О. Ю. Коломоєць (11), Г. Г. Кривчик, С. І. Поляков (по 10), С. І. Світленко, О. П. Сарнацький, О. О. Чепурко (по 9), О. І. Савченко,

І. А. Шахрайчук (по 8 публікацій). Таким чином, група з дванадцяти науковців забезпечила близько 35 % загального масиву публікацій, сформувавши стабільне авторське ядро видання. Водночас близько 40 % авторів опублікували лише одну статтю, що свідчить про відкритість збірника для нових учасників наукової комунікації (Табл. 3).

Табл. 3.

Автори/співавтори та кількість їх публікацій у виданні (2006–2020)

Антипенко В. В.	1	Болебрух А. Г.	4
Архирейський Д. В.	6	Бойко О. В.	4
Бабічева О. С.	3	Борисов В. Л.	2
Барабаш Ю. В.	1	Бородин Є. І. / Бородин Е. И.	5
Барасв В. М.	1	Бурмага В. П.	6
Барсук К. В.	1	Василенко В. О.	3
Безверха Т. В.	1	Венгер А. Г.	1
Безносова О. В.	1	Ветров Р. І.	5
Берестень Ю. В.	7	Виноградов Г. М.	1
Бикова Н. М.	2	Вівчарик О. П.	1
Білан С. О.	1	Волкова С. П.	1
Білополий В. В.	3	Врадій Є. А.	2
Геращенко Т. С.	1	Кривий І. О.	5
Гіпич В. В.	1	Кривошеєва Л. М.	5
Галаганов В. О.	1	Кривчик Г. Г.	10
Головань М. В.	1	Кузеванов В. М.	1
Головіна О. В.	2	Кузнецов О. А. / Кузнецов О. А.	2
Голуб А. І.	1	Кузьменко В. В.	1
Грачевська Т. О.	1	Курта К. К.	1
Гриженко Л. В.	5	Лавренко В. С.	2

Грушецький Б. П.	2	Лазебник В. І.	2
Гула Р. В.	4	Лебедева Г. О.	2
Гулай В. В.	1	Левін О. Л.	6
Дацик В. Д.	1	Лобода А. М.	1
Діжевська Д. В.	1	Лохматова А. І.	1
Довжук І. В.	3	Лучка Л. М.	6
Дриганюк О. В.	1	Магурчак А. М.	1
Дрогобицький І. І.	1	Марченко В. О.	1
Дубінська К. О.	1	Мельніченко Д. В.	1
Дяченко О. В.	6	Мельничук В. В.	1
Євсєєва Г. П.	1	Микитчук Н. М.	2
Єлесіна К. О.	1	Мирончук В. Д.	5
Ємець С. Д.	4	Митрофаненко Ю. С.	1
Журба О. І.	1	Михайлюк О. В.	3
Захарова Л. В.	1	Міронова І. С.	3
Захарова Н. С.	1	Мірошниченко О. В.	1
Зборець С. В.	4	Мороз В. І.	15
Іваненко В. В.	4	Морозов О. В.	2
Іванців А. В.	1	Мороко В. В.	3
Іщенко О. В.	1	Назарова Є. П.	2
Кабанов В. І.	1	Накашидзе І. С.	1
Калашников В. М.	1	Недря К. М.	1
Карпань І. С.	1	Нікілев О. Ф.	7
Кисельова О. М.	1	Нікітенко А. І.	2
Книш Г. М. / Кныш Г. Н.	7	Орлянський С. Ф.	1
Ковальова Н. А.	1	Павловський Б. С. / Павловский Б.С	2
Ковальська-Павелко І. М.	7	Панченко В. Г.	1
Козирев О. С.	2	Паращевіна О. С.	1
Коломосць О. Ю.	11	Пасатюк В. Д.	1
Коломось Ю. І. / Коломоец Ю. І.	14	Пахоменков Ю. Г.	1
Кондратюк Л. Ф.	4	Перетокін А. Г.	4
Кондратюк Т. М.	4	Познанська К. В.	2
Кондрашова Т. В.	1	Поляков С. І. / Поляков С. И.	10
Коник О. О.	1	Поплавський О. О.	3
Конон Н. Є.	1	Пушкін В. Ю.	1
Коротаєв О. О.	1	Романець Н. Р.	2
Коротенко Д. В.	7	Романюта І. М.	1
Кошарна Г. Б.	1	Рошко М. В.	3
Руденко С. Г.	3	Уткін П. Л.	1
Рябенко І. В.	1	Цюп'як В. Р.	1
Сабадин А. О.	1	Чекушина Ю. М.	2
Савченко В. А.	2	Ченцов В. В.	1
Савченко О. І.	8	Чепурко О. О.	9
Савчук В. С.	6	Черненко А. М.	1
Сарнацький О. П.	9	Чернікова Н. С.	3
Світленко С. І.	9	Шахрайчук І. А.	8

Сімонова К. В.	1	Шевцов І. Д.	1
Сіталова Н. О.	1	Шевченко А. Ю.	1
Сливенко В. А.	3	Шляхов О. Б.	15
Слісаренко О. М.	1	Шманатов М. С.	1
Старушенко О. А.	1	Щепова Д. Р.	1
Струченков О. В.	1	Щурко О. М.	1
Тарнопольська І. О.	1	Якименко І. А.	1
Ткаченко-Плахтій О. П.	1	Яценко В. Я.	12
Толстих І. В.	3	До підготовки 361 статті було залучено 150 дослідників	
Тупиця О. Л	2		

Тож звернемося до аналізу основних тенденцій тематичного репертуару наукових студій, представлених на сторінках збірника. З огляду на специфіку опублікованих матеріалів, доцільно виокремити такі хронологічні періоди: імперський (XIX – початок XX ст.), добу Української революції (1917–1921 рр.); міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.); період Другої світової війни; пізнєрадянський період (1953–1991 рр.) та добу незалежності України (від 1991 р.). У межах кожного етапу простежуються наскрізні дослідницькі проблеми. Це дає змогу структурувати матеріали збірника у вигляді аналітичної матриці, де органічно поєднано хронологічний та тематичний виміри.

І. Імперський період (XIX – початок XX ст.).

Найбільш репрезентативним у виданні є блок досліджень, присвячених імперському періоду (XIX – початок XX ст.). Цей етап постає як визначальний у процесі глибинної трансформації українського суспільства, зумовленої модернізації ними змінами, активізацією національного руху та формуванням політичної свідомості громадян. У межах цього проблемного поля домінують студії, присвячені становленню українських політичних партій і організацій, а також діяльності загальноросійських політичних сил на українських теренах.

Так, у другому та п'ятому випусках збірника «Проблеми політичної історії України» у напрацюваннях В. Я. Яценка досліджувалися питання формування та розвитку організацій українських соціал-демократів наприкінці XIX – на початку XX ст. Натомість зміст випусків № 5 та № 9 у розвідках Г. М. Книша та І. М. Ковальської-Павелко присвячено аналізу програмних засад українських політичних партій напередодні та в період революції 1905–1907 рр. При цьому особливу увагу автори приділили поглядам на майбутній державно-політичний устрій українських земель, а також місцю, яке в партійних програмах відводилося питанням захисту інтересів молоді.

Окремий тематичний блок становлять дослідження, присвячені національно-визвольному руху та формуванню української національної ідеї. У розвідках О. В. Дяченко та інших авторів простежено еволюцію уявлень про українську

ідентичність у середовищі інтелігенції 1860–1880-х рр. (Дяченко, 2016, с. 12–20). Водночас у випуску № 1 збірника О. Дяченко зупинилася на понятті української національної ідеї у поглядах О. Кониського, висвітливши його боротьбу проти політики русифікації та діяльність із відстоювання елементарних прав українців на власну мову та літературу.

У свою чергу Л. М. Кривошеєва приділила увагу створенню на початку Першої світової війни «Союзу визволення України», його програмним документам та діяльності (Кривошеєва, 2011, с. 69–76). На думку авторки ці факти можна розглядати в якості формування політичних засад майбутньої української державності. Водночас у ще одній своїй розвідці, надрукованій на сторінках випуску № 9 збірника, Л. Кривошеєва зупинилася на створенні під час Першої світової війни українських військових частин – формуванні з військовополонених російської армії українських дивізій Сірожупанників і Синьожупанників.

Разом з тим О. П. Сарнацький та В. В. Кузьменко розглядали боротьбу царських репресивних структур з українським національно-визвольним рухом і діяльністю українських політичних партій Наддніпрянщини на початку XX ст. (Сарнацький & Кузьменко, 2011, с. 31–42; Сарнацький, 2015, с. 74–79). Зокрема, ними було простежено використання політичною поліцією царизму перлюстрації. У свою чергу І. В. Довжук у випуску № 12 рецензованого збірника аналізував наступ царизму на український освітньо-культурницький рух у 60-х рр. XIX ст.

Без сумніву, науково важливою є низка розвідок С. І. Світленка, присвячених історіософському осмисленню історії України у творчій спадщині М. П. Драгоманова, які були надруковані у випусках № 8–12. При цьому особливий інтерес становить висвітлення у творах Драгоманова постаті Т. Г. Шевченка. Водночас у ще одній праці автор аналізує образ Тараса Шевченка у суспільно-політичній діяльності та творчості М. Міхновського, доходячи висновку про його значний вплив на формування світогляду цього ідеолога українського самостійництва (Світленко, 2019, с. 82–96).

Привертає увагу третій випуск збірника, у межах якого О. І. Журба дослідив політичні ідеали малоросійського дворянства другої половини XVIII – першої половини XIX ст. Автор розкрив певний схематизм і бінарність сучасних оцінок, що часто обмежуються лише «автономістською» та «асиміляторською» моделями. У цьому ж випуску А. Г. Болєбрух розглянув специфіку української суспільної думки другої половини XIX ст., зосередившись на політичних поглядах М. Драгоманова як демократичних, соціалістичних і федеративних, водночас наголошуючи, що такі судження «викликали відторгнення старого покоління учасників українського суспільного руху» – громадівців, українофілів та народників, що в підсумку завадило «вивести український національний рух на широкий європейський шлях».

Низка авторів аналізувала діяльність загальноросійських політичних партій на українських етнічних теренах. Зокрема, О. Б. Шляхов дослідив діяльність партії кадетів у Катеринославщині, їхній соціальний склад, тактику та обмежену підтримку серед населення (Шляхов, 2016, с. 60-69). Водночас у низці інших публікацій, розміщених у третьому, сьомому та восьмому випусках збірника «Проблеми політичної історії України», автор розглянув політичні погляди промисловців Російської імперії. При цьому підкреслив їхню фінансову слабкість і політичну недосвідченість, а також схильність до підтримки самодержавства.

Автори збірника висвітлювали також діяльність революційних організацій на українських теренах царської Росії. Зокрема, у першому випуску збірника С. І. Світленко проаналізував етапи становлення соціал-демократії в Катеринославі наприкінці XIX ст., що завершилося створенням у 1897 р. місцевого «Союзу боротьби за визволення робітничого класу». О. О. Чепурко дослідив діяльність меншовиків, висвітливши маловивчені аспекти їхніх революційних практик, а також бойову роботу соціал-демократів Катеринославської губернії в період 1905–1907 рр. (Чепурко, 2006, с. 184-195; 2015, с. 63-74). У свою чергу Н. О. Сіталова та Є. П. Назарова розглядали діяльність есерів і партій національних меншин Півдня України (Сіталова, 2011, с. 5-10; Назарова, 2011, с. 77-90).

Значну увагу в збірнику приділено проблемі революційного терору. Так, у праці С. І. Полякова та Ю. І. Коломойця було розкрито теоретичні засади, умови та причини виникнення народницького тероризму другої половини XIX ст., а також окреслено соціальний склад осіб, причетних до цих дій (Коломоєць & Поляков, 2016, с. 20–36). У свою чергу О. Б. Шляхов у розвідці «Діяльність анархістів серед команд комерційного флоту Півдня України (1906–1913 рр.)» дослідив революційні практики неонародників на початку XX ст., зупинившись на

питаннях здійснення анархістами-синдикалістами Одеси актів економічного терору на торговельних судах Азово-Чорноморського басейну (Шляхов, 2018, с. 46–60). Подібна тематика порушувалася і В. А. Савченко, який в статті «Справа «Софії» та питання про анархістські експропріації», надрукованій у випуску № 14, приділив увагу здійсненню представниками неонародників на початку XX ст. пограбувань з політичною метою. При цьому В. Савченко дав оцінку сутності та ролі політичних експропріацій під час революції 1905–1907 рр., визначив особливості тактики анархістських угруповань в Україні, висвітлив долю окремих анархістів та їх об'єднань.

Разом з тим О. Ф. Нікілев та Є. А. Врадій у першому випуску збірника зупинилися на дослідженні єврейського чинника в анархо-комуністичному русі на Катеринославщині в 1905–1908 рр. Адже анархістські ідеї тоді були надзвичайно популярними серед єврейської молоді і саме представники єврейських громад Поділля, за даними авторів, і започаткували тоді цей напрямок анархізму в Катеринославській губернії.

Важливим уявляється проведення авторами статей на сторінках збірника «Проблеми політичної історії України» ґрунтовний аналіз виникнення та діяльності за кордоном осередків української та російської політичної еміграції, висвітлення її боротьби проти царського самодержавства. Так, у статті І. М. Ковальської-Павелко у четвертому випуску збірника було розглянуто питання, пов'язане з висвітленням газетою «Колокол» (редактор О. Герцен) економічних та політичних подій в українських землях Російської імперії в другій половині XIX ст. Наголошено, що це лондонське еміграційне видання підтримувало тісні зв'язки з діячами Чернігівської, Полтавської та Київської громад, а також з редактором журналу «Основа» В. Білозерським. Що в підсумку посприяло створенню налагодженої системи розповсюдження підцензурних видань в Україні.

У свою чергу Ю. І. Коломойцем висвітлено процес формування осередків російської політичної еміграції в Швейцарії (Коломоєць, 2018, с. 17-24). Зокрема, зазначено, що в 1840-х рр. було закладено підвалини її діяльності, встановлено перші контакти з міжнародним соціалістичним рухом, отримано досвід роботи поза межами Російської імперії. Увагу приділено таким постатям в середовищі політичних емігрантів того часу як О. Герцен та М. Бакунін. Інша стаття того ж автора в наступному випуску збірника була присвячена конфліктам у середовищі російської політичної еміграції в Швейцарії в останній третині XIX ст. З'ясовано причини розбіжностей серед емігрантів та визначено роль цих протиріч у послабленні їх опору царському режиму.

Ще в одній розвідці Ю. І. Коломойця та Д. В. Коротенко у четвертому випуску аналізувалася боротьба поліцейських структур Російської імперії

з революційною еміграцією в 1860–1880-х рр. Було розкрито основні форми і методи цих практик як в середині країни, так і за її межами, а також визначено ступінь їх ефективності. При цьому наголошено, що царському уряду, зокрема Закордонній охоронці, так і не вдалося налагодити результативну боротьбу з політичними мігрантами. Крім того, в статті С. І. Полякова та Ю. І. Коломойця «Союз російських соціал-демократів за кордоном (1898–1901): забуті сторінки історії» (Коломоєць & Поляков, 2015, с. 41–56) автори визначили причини поширення «економізму» в політичному житті Російської імперії наприкінці XIX – на початку XX ст. та показали його вплив на формування соціал-демократичного світогляду. Також розкрито логіку тогочасного «гурткового» мислення та складові елементи боротьби за політичне лідерство в середовищі емігрантів.

У свою чергу О. І. Савченко у своїх студіях вивчав російську еміграцію в Австралії. У статті, надрукованій у сьомому випуску збірника, він розглянув причини формування, чисельність, соціальний склад та заняття перших українських переселенців до Австралії. Разом з тим в іншій своїй праці автор висвітлює участь російської еміграції у політичному житті Австралії в роки Першої світової війни (Савченко, 2013, с. 123–138). Зокрема, підкреслив, що антимілітаристська діяльність Спілки російських робітників суттєво вплинула на політичну ситуацію в країні. Вона радикалізувала антивоєнний та робітничий рух, сприяла поширенню соціалістичних ідей, що, зокрема, супроводжувалось масовими виступами трудящих Брісбена.

Привертає увагу ще одна розвідка О. Савченка, розміщена у третьому випуску, у якій він дослідив українську закордонну пресу часів Великої війни. Зокрема, висвітлено діяльність соціал-демократичної газети «Боротьба», що видавалася в Женеві протягом 1915–1916 рр. Акцентовано, що на відміну від інших українських видань того періоду, газета «Боротьба» (друкований орган закордонної групи УСДРП) пропагувала революційну тактику дій в українському національному русі. Крім того, О. І. Савченко у випуску № 6 збірника проаналізував українську періодику соціалістичного напрямку, яка видавалася в Канаді в роки Першої світової війни. Автор висвітлює публікації на сторінках газет «Червоний Прапор» та «Робочий Народ», вказавши на їхню антивоєнну спрямованість.

Актуальними у вітчизняній історіографії залишаються і питання передумов виникнення в українських землях Російської імперії на початку XX ст. гострої політичної кризи, яка знайшла свій прояв у розгортанні масового робітничого та селянського рухів, а в підсумку – в подіях Першої демократичної революції. Так, у статтях О. Б. Шляхова «Народ versus влада» у десятому випуску та «Етнополітичні протиріччя на Катеринославщині в умовах системної

кризи російського самодержавства» (Шляхов, 2020, с. 49–61) проаналізовано причини та прояви конфліктів між представниками різних соціальних та етнічних груп населення Катеринославської губернії в пореформений період. Водночас у розвідках, опублікованих у першому та чотирнадцятому випусках, автор звертає увагу на зростання безкомпромісності та конфронтаційності робітничого руху. Наголошено, що в менталітеті багатьох робітників домінувало чорно-біле бачення світу та переконаність у можливості розв'язати складні питання політичного й соціально-економічного життя простими методами в найкоротші терміни. Це, зокрема, проявилось в стихійному антикапіталістичному бунті шахтарів і металургів Юзівки в 1892 р.

Привертає увагу змістовна стаття О. В. Михайлюка у випуску № 1, в якій висвітлено основні причини та прояви селянського руху в період революції 1905–1907 рр. В іншій розвідці, опублікованій у другому випуску збірника, дослідник розглянув проблему сакралізації влади селянством України на початку XX ст. та проаналізував наслідки таких уявлень. Автор зазначає, що селянська стихія після революції 1917 р. справила значний вплив на більшовиків, «примусивши їх пристосовуватися до неї». Зі свого боку, К. М. Недря присвятив розвідку аналізу масових селянських виступів 1902 р. на Полтавщині та рефлексіям місцевих дворян-поміщиків із цього приводу (Недря, 2016, с. 84–92).

Водночас студентський рух в українських землях Російської імперії модерного періоду аналізував на шпальтах видання Г. М. Книш (випуск № 1). Зокрема, автор зупинився на його академічній течії, наголосивши, що попри політичну неоднорідність у 1905–1907 рр., вона зробила вагомий внесок у демократизацію визвольного руху в царській Росії. В іншій статті, опублікованій у четвертому випуску, Г. М. Книш розглянув вплив монархічних, чорносотенних організацій на студентську молодь українських губерній у роки Першої демократичної революції. При цьому зауважив, що в умовах революційних подій частина російськомовного студентства перейшла на бік реакційно-консервативних сил, створивши в 1906 р. у Києві монархічну організацію «Двухглавый орел». У своїх студіях на сторінках випуску № 3 автор також приділив увагу заснуванню на початку XX ст. організації українських скаутів – товариства «Пласт», яке переважно діяло на західноукраїнських землях. Зрештою Г. М. Книш дійшов висновку, що «Пласт» відіграв суттєву роль у скаутському русі, залишаючись суто національною організацією української молоді.

Отже, розміщені на сторінках збірника статті та розвідки, присвячені аналізу подій і явищ вітчизняного цивілізаційного поступу в імперський період, відображають найактуальніші напрями дослідження проблем політичної історії України XIX – початку XX ст.

II. Українська революція (1917–1921 рр.).

У межах цього хронологічного блоку на сторінках збірника «Проблеми політичної історії України» репрезентовано широкий спектр проблем, пов'язаних із державотворчими процесами, діяльністю політичних партій і їх лідерів, функціонуванням органів місцевого самоврядування, а також перебігом збройної боротьби та повстанського руху. Водночас значну увагу приділено трансформації соціалістичних партій (есерів, меншовиків, боротьбистів) та становленню радянської моделі влади.

Характерною рисою цього сегмента публікацій є виразний регіональний вимір досліджень, передусім на матеріалах Катеринославщини, що дозволяє простежити механізми реалізації загальнонаціональних процесів на локальному рівні. У цьому контексті особливе місце посідає цикл праць В. Я. Яценка, розміщених у випусках № 6, 9-12, 14 та 15 збірника, в яких здійснено комплексну реконструкцію діяльності Катеринославської міської думи у 1917 р. Автор послідовно аналізує участь політичних партій у муніципальних виборах, дискусії щодо державної належності регіону, реакцію органів місцевого самоврядування на події Жовтневого перевороту, а також функціонування думи в умовах утвердження радянської влади. Доведено, що міська дума, попри формальний статус представницького органу, мала обмежений вплив на перебіг подій через партійну роз'єднаність і брак реальних ресурсів.

Проблеми тогочасного державотворення та політичної активності населення краю відображені у статті В. І. Мороза та Ю. Пахоменкова, де вибори до Українських Установчих зборів інтерпретовано як індикатор ставлення населення до українського державного проекту (Мороз & Пахоменков, 2017, с. 117–128). Своєю чергою військовий аспект визвольних змагань представлено в дослідженні Б. Грушецького, в якому реконструйовано операцію Кримської групи Армії УНР на Катеринославщині у квітні 1918 р. та обґрунтовано її значення для встановлення контролю над регіоном (Грушецький, 2017, с. 128-138).

Окремий напрям становлять студії, присвячені повстанському руху та внутрішньопартійним трансформаціям. Так, у праці О. Ф. Нікілевої та К. К. Курта в тому ж дванадцятому випуску збірника переглянуто усталені в радянській історіографії уявлення про махновський рух та доведено соціальну неоднорідність його керівного складу. У свою чергу розвідка О. О. Чепурка, в якій до наукового обігу запроваджено матеріали архівно-слідчої справи отамана Т. Гладченка, поглиблює наші уявлення про розгортання селянського повстанського руху на Катеринославщині у 1920 р. (Чепурко, 2019, с. 168-190). Водночас О. В. Іщенко простежила еволюцію взаємин між більшовиками та боротьбистами, розкривши механізми ліквідації політичної автономії останніх (Іщенко, 2010, с. 148-160).

Суттєвий пласт досліджень присвячено аналізу міжпартійної взаємодії. Зокрема, у статті В. Я. Яценка у випуску № 1 висвітлено становлення українських партій у 1917–1920 рр. та їхню ідеологічну палітру; доведено, що тогочасна партійна система була адекватним відображенням соціальної структури суспільства. У працях Г. О. Лебедєвої (випуски № 1 та № 3) розглянуто взаємини українських та російських політичних партій у добу Гетьманату, а також проаналізовано стосунки Директорії УНР із російськими соціалістичними партіями.

Проблеми внутрішньопартійної кризи в лавах соціалістів у 1919–1920-х рр. висвітлено в розвідках В. Д. Пасатюк та Т. В. Кондрашової у випуску № 3. До цього ж тематичного кола належать студії, присвячені феномену «отаманщини». Так, Ю. С. Митрофаненко продемонстрував, як міжпартійне протистояння перетворило отаманщину на деструктивний чинник (Митрофаненко, 2013, с. 152-158). Натомість Т. С. Геращенко у випуску № 1, аналізуючи спробу державного перевороту В. Оскілка, обґрунтовує державницький характер цього виступу, заперечуючи спрощене тлумачення цієї події як чергового прояву «отаманщини».

Важливе місце посідає концептуальна розвідка Д. В. Архирейського, у якій обґрунтовується самостійність поняття «Українська революція» як цілісного історичного явища (Архирейський, 2019, с. 155-167). Крім того, у 13-му випуску збірника той же дослідник простежив еволюцію ставлення Гетьманату П. Скоропадського до Білого руху. Зі свого боку процеси утвердження в Україні радянської влади на засадах примусу та маніпуляцій проаналізував О. О. Поплавський у випусках № 7 та № 13 збірника. Загалом дослідження цього блоку демонструють синтез загальнонаціонального та регіонального рівнів аналізу, що дозволяє відтворити Українську революцію як складний і багатовимірний процес.

III. Міжвоєнний період та радянська модернізація (1920–1930-ті рр.).

Блок досліджень, присвячених міжвоєнному періоду, репрезентує один із найбільш концептуально насичених сегментів збірника. Він охоплює широкий спектр проблем, пов'язаних із генезою та функціонуванням радянської системи влади в Україні. У центрі уваги авторів перебували процеси утвердження більшовицької політичної монополії, трансформації партійного середовища, а також механізми формування тоталітарного режиму через діяльність репресивних органів (ВУНК–ДПУ–НКВС) та здійснення ними практики масового терору.

Зокрема, у працях В. А. Сливенка, а також О. О. Чепурка та Д. В. Мельніченка у випуску № 12 простежено становлення надзвичайних комісій у період «воєнного комунізму» та реконструйовано структуру й діяльність Катеринославської ГубНК, як ключового інструменту утвердження радянської

влади в регіоні. Логічним продовженням цієї тематики стало дослідження О. Ю. Коломоець у випуску № 12 щодо ідеологічного супроводу репресій. Авторка продемонструвала, як радянська пропаганда в період «московських процесів» 1936–1938-х рр. легітимізувала насильство через конструювання образу «ворогів народу».

Важливе місце на сторінках збірника (випуски № 1-3 та № 5) посідає проблематика, пов'язана зі знищенням більшовиками політичного плюралізму. Так, у низці праць К. В. Познанської, Р. І. Ветрова та С. В. Зборець проаналізовано ліквідацію партій есерів, меншовиків та націонал-комуністичних сил у 1920–1925 рр. Доведено, що формування більшовицької монополії здійснювалося через поєднання політичного тиску, інституційного поглинення та прямих репресій. Зі свого боку, цикл праць О. Ю. Коломоець (випуски № 4, 5, 7, 8) пропонує комплексне дослідження партійних криз 1921 р. та 1923 р., дискусій щодо українізації та перебігу боротьби в партійному керівництві напередодні XV з'їзду ВКП(б). Дослідниця довела, що внутрішньопартійні конфлікти були детерміновані не лише боротьбою за владу, а й економічними труднощами, що зрештою призвело до згорання українізації та посилення централізації в країні.

Окремий вектор досліджень становлять студії В. В. Іваненка та Н. Р. Романець, у яких висвітлено роль місцевих органів влади у здійсненні хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр. (Іваненко & Романець, 2009, с. 130-139; Романець, 2011, с. 121-130). Обґрунтовано, що і після Голодомору репресивні механізми залишалися головним інструментом контролю над селянством.

Водночас збірник містить праці, що розкривають соціокультурний ландшафт епохи. Так, дослідження В. М. Кузеванова у випуску №7 та О. В. Бойка у випуску №3 присвячені еволюції релігійного життя в умовах воєнного атеїзму. О. В. Михайлюк проаналізував феномен сакралізації влади в селянській свідомості, довівши, що зміна політичних режимів не зруйнувала культ влади, а лише трансформувала його форми (Михайлюк, 2007, с. 101-110). Своєю чергою, розвідки С. О. Білана та В. П. Бурмаги на сторінках сьомого випуску дозволяють простежити особливості суспільно-політичної активності молоді у 1933–1939-х рр., а також специфіку виборчих кампаній 1924–1925 рр. та їх безпосередню залежність від партійно-адміністративного впливу.

Окрему групу праць становлять студії, присвячені українській еміграції 1920–1930-х рр., як «позарадянському» виміру політичного буття. Так, С. Д. Ємець зупинилася на питаннях виникнення та практичної діяльності української політичної еміграції в країнах Європи в 1920–1930-х рр. (Ємець, 2008, с. 153-161). Авторка довела, що попри втрату державності, еміграційне середовище зберігало

високий інтелектуальний потенціал: українські емігранти активно займалися науковою діяльністю, створювали дослідницькі й освітні інституції, а також розвивали україномовну періодику. Водночас підкреслено, що розпорошеність еміграції на теренах Польщі, Чехословаччини, Німеччини та Австрії, а також внутрішні політичні конфлікти й ідеологічні розбіжності не дозволили їй сформувати єдині впливові партійні структури, що істотно обмежило її політичний потенціал.

Водночас гендерний аспект еміграційних процесів розкрито у статті А. О. Сабадин у випуску № 1, присвяченій діяльності українських жінок-емігранток у Чехословаччині. Дослідниця зазначила, що жінки відігравали важливу роль у громадсько-політичному житті, створюючи власні організації (Національна рада українських жінок, Українська жіноча спілка в Чехословаччині, «Союз українок»). Ці структури виконували функції репрезентації українського питання за кордоном, консолідації еміграційного середовища та надання соціальної підтримки. Крім того, В. С. Лавренко аналізувала ментальні моделі української еміграції, висвітлюючи конфліктність її взаємин з російськими мігрантами та тенденції до політичної радикалізації (Лавренко, 2012, с. 112-120; Лавренко, 2016, с. 113-120).

Загалом дослідження цього блоку дозволяють інтерпретувати міжвоєнний період як етап остаточної інституціоналізації радянської влади, яка базувалася на політичній уніфікації та репресивній мобілізації суспільства. У межах аналітичної моделі збірника цей період постає як фаза переходу від революційної багатоваріантності до жорстко централізованої системи, що визначила подальшу траєкторію розвитку України.

IV. Друга світова війна. 1939-1945 рр.

У межах цього хронологічного періоду на сторінках збірника було розроблено комплекс проблем, пов'язаних із функціонуванням нацистського окупаційного режиму в Україні, ставленням населення до окупантів, практиками виживання людей в екстремальних умовах, питаннями розгортання руху опору тощо. Загалом цей тематичний блок вирізняється синтезом політичної, соціальної та антропологічної історії, що дозволяє відтворити воєнну добу як багатовимірний процес взаємодії влади та суспільства.

Одним з магістральних напрямів був аналіз інституційної структури окупаційної влади. Зокрема, у статті І. А. Шахрайчука реконструйовано діяльність Української допоміжної управи, що дозволило відтворити модель міського управління в умовах нацистської окупації (Шахрайчук, 2020, с. 137-142). Водночас у співавторстві з В. Мельничуком цей дослідник у випуску № 12 проаналізував функціонування україномовної преси, довівши її дуалістичний характер: як інструменту нацистської

пропаганди і водночас джерела відображення соціокультурного життя регіону. У цьому ж річичі І. Шахрайчук у співавторстві з М. Шманатовим висвітлює структуру та функції місцевої допоміжної поліції, з'ясувавши мотиви співпраці частини населення Дніпропетровщини з окупантами (Шахрайчук & Шманатов, 2019, с. 207-216).

Важливе місце посідає аналіз економічного та духовного вимірів окупації. У праці О. В. Бойка та Д. В. Діжевської (випуск 12) досліджено процес відродження релігійного життя та інструментальне використання церкви нацистською владою. Дотичними є студії В. Л. Борисова та О. Л. Левіна, у яких проаналізовано діяльність інтелігенції, спрямовану на забезпечення функціонування міської інфраструктури (Борисова & Левіна, 2020, с. 131-136). Своєю чергою, у статті К. В. Сімонової у випуск № 9 розглянуто умови утримання та експлуатацію праці радянських військовополонених у промисловості Донбасу.

Окремий вектор становлять дослідження руху Опору та стратегій виживання населення. У низці статей І. Шахрайчука у випусках № 1, 10 та 13 проаналізовано форми й методи боротьби з окупантами, зокрема феномен пасивного спротиву та масового саботажу як важливих складників протидії агресору. Водночас мікроісторичні студії авторів збірника поглибили розуміння явища колабораціонізму. Зокрема, у статті О. О. Чепурка та І. Д. Шевцова, на основі матеріалів архівно-слідчої справи Г. Якововського, простежено деформацію особистості в умовах нацистської окупації (Чепурко & Шевцов, 2020, с. 143-160). Військово-політичний аспект зазначеної проблематики висвітлено у статті І. І. Дрогобицького у випуску № 10, де порушено питання діяльності українських мілітарних формувань у Галичині в 1939–1943-х рр.

Логічним завершенням цього блоку досліджень стало звернення до проблем історичної пам'яті. У статті І. М. Ковальської-Павелко досліджено мілітарні комеморативні практики, що відображають еволюцію суспільного сприйняття Другої світової війни (Ковальська-Павелко, 2020, с. 168-180).

Загалом дослідження цього блоку дозволяють інтерпретувати Другу світову війну як переломний етап, у межах якого відбувалося зіткнення різних моделей влади та закладалися основи повоєнної трансформації України; як фазу екстремального випробування суспільства, що поєднала досвід окупації, опору та подальшої складної реінтеграції в радянський соціум.

V. Пізньорадянський період (1953–1991 рр.).

Цей блок охоплює дослідження суспільно-політичних трансформацій в УРСР часів хрущовської «відлиги», неосталінського «застою» та системної кризи радянського ладу. У центрі уваги авторів – еволюція владних інститутів, соціально-економічні

зміни та поступове зростання деструктивних явищ державній системі. Так, у статті В. Марченка (Марченко, 2020, с. 202–210) проаналізовано вплив радянського законодавства на становище селянства. Доведено, що податковий тиск та адміністративний контроль виконували не лише економічну, а й регулятивну функцію щодо соціальної поведінки селян. У цьому ж контексті О. Нікілев дослідив аграрні реформи періоду «відлиги», встановивши їх суперечливий характер: попри декларації, вони не забезпечили якісного оновлення управлінських кадрів, що негативно позначилося на розвитку сільського господарства УРСР (Нікілев, 2010, с. 213-219; Нікілев, 2020, 15, с. 210-223).

Інституційну природу радянської системи розкрито у працях Г. Г. Кривчика, надрукованих у випусках збірника №4 та №12. Автор обґрунтував, що політична модель СРСР являла собою всеохопну владну монополію КПРС, бюрократизація якої стала чинником її розпаду. Спроби реформування устрою через конституційні зміни кінця 1980-х рр. також не забезпечили стабільності політичної системи країни. Регіональний аспект цих трансформацій представлено у статті Н. А. Ковальнової, де зафіксовано зниження ефективності ідеологічної роботи та зростання суспільного розчарування в період «застою» (Ковальова, 2008, с. 198-208).

Трансформації періоду Горбачовської «перебудови» висвітлені у дослідженні Є. І. Бородіна, в якому простежено еволюцію концепції розмежування партійних і державних функцій (Борідін, 2020, с. 239-249). Зі свого боку, І. С. Міронова у випуску № 13 проаналізувала складний процес репатріації та інтеграції кримських татар, визначивши ключові бар'єри їхньої адаптації в правовому полі.

Загалом пізньорадянський період постає у збірнику як фаза вичерпання ресурсу радянської моделі, що характеризувалася відчуженням влади від суспільства та деградацією політичної монополії КПРС.

VI. Доба незалежності України (від 1991 р.).

Цей тематичний блок репрезентує масив праць, присвячених інституційній трансформації України в умовах пострадянського розвитку. Автори зосереджуються на формуванні владних інститутів незалежної держави, ролі еліт, розвитку громадянського суспільства та політиці пам'яті. Так, у статтях Є. Бородіна у випусках № 11-13 простежено становлення державної служби та місцевого самоврядування в 1990-х рр. Автор зауважив, що процес реформування відзначався суперечливістю, зумовленою поєднанням нових демократичних підходів із радянською управлінською спадщиною.

Трансформацію політичної системи та роль еліт в українському суспільстві досліджували В. В. Мороко, В. В. Білополий, С. Г. Руденко, Г. Г. Кривчик та В. М. Бараєв (випуски № 2, 4, 7). У своїх статтях науковці

розкрили сутність поняття політичної еліти, проблеми її формування та оновлення, звернувши увагу на вплив фінансово-промислових груп на партійне будівництво та формування в Україні «олігархічно-ліберального» режиму, де номенклатурні практики поєднувалися з новими капіталістичними реаліями. Питання регіональної ідентичності та концепт «двох Україн» проаналізовано у праці С. Ф. Орлянського та Б. С. Павловського (Орлянський & Павловський, 2013, с. 170-179), де встановлено потенціал для загальнонаціональної інтеграції попри регіональні відмінності.

Міжнародний вектор політики України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., зокрема стратегічне партнерство з Польщею та Болгарією, представлено студіями Т. М. Кондратюка, Л. Ф. Кондратюк (Кондратюк & Кондратюк, 2011, с.155-162) та Б. П. Грушецького (Грушецький, 2016, с. 187-194). При цьому автори висвітлюють певні досягнення, а також і низку проблем у стосунках України з цими державами.

Окрему групу праць становлять дослідження історичної пам'яті та політичної культури населення України. У розвідках І. М. Ковальської-Павелко проаналізовано політичну ментальність українців, а також співвідношення історичної та соціальної пам'яті, що дозволяє глибше зрозуміти механізми формування колективних уявлень про минуле (Ковальська-Павелко, 2018, с. 280-289; Ковальська-Павелко, 2019, с. 231-245). Дотичною до цієї проблематики є стаття О. О. Поплавського, у якій проведено паралелі між минулим і сучасними процесами на Донбасі, наголошуючи на повторенні в цьому регіоні конфліктних сценаріїв (Поплавський, 2019, с. 221-230).

Загалом дослідження цього блоку демонструють

комплексний підхід до вивчення процесів державотворення, трансформації політичних інститутів і розвитку українського суспільства в умовах незалежності.

Висновки.

Таким чином, рівень предметно-тематичної спрямованості більшості публікацій в збірнику «Проблеми політичної історії України», які побачили світ у перші два десятиліття ХХІ ст., свідчить з одного боку про збереження серед дослідників тенденції переважно працювати на макроісторичному полі, а з іншого – про широту наукових зацікавлень авторів, диверсифікацію предмету їх наукових студій. Зрештою статті, надруковані на сторінках видання, акумулювали новітні ідейно-теоретичні підходи, залучали сучасний методологічний інструментарій наукового дослідження, сприяли розвінчання пропагандистських міфів радянської доби. При цьому актуальні питання політичної історії нашої країни науковці переважно розглядали в контексті цивілізаційної методологічної парадигми, адже вона дає змогу не тільки пояснити специфіку національного історичного процесу, а й виявити місце України у світовій цивілізаційній динаміці.

Зрештою за п'ятнадцять років свого існування журнал «Проблеми політичної історії України» став помітним явищем в історичній науці. Він об'єднав півтори сотні дослідників, створив середовище наукової комунікації та сприяв розвитку політичної історії, історіографії й джерелознавства в Україні. Видання стало важливою платформою для професійного зростання істориків, поширення нових досліджень і формування сучасного наукового дискурсу, а також залишило помітний слід у розвитку української гуманітаристики.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Архирейський, Д. В. (2019). «Українська революція» (1917–1921 рр.): до проблеми логічного змісту терміну. *Проблеми політичної історії України*, 14, 155-167. <https://doi.org/10.33287/11913>
- Бацак, Н. І., & Ресент, О. П. (2017). Проблеми й напрями досліджень історії України ХІХ – початку ХХ ст. в історіографічній практиці «Українського історичного журналу» (1957–2017 рр.). *Укр. істор. журн.*, (6), 61-104. <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/uhj/article/view/20373>
- Борисов, В. Л., & Левін, О. Л. (2020). Участь інтелігенції у роботі органів місцевого самоврядування м. Дніпропетровська у 1941–1943 рр. *Проблеми політичної історії України*, 15, 131-136. <https://doi.org/10.33287/11933>
- Бородін, Є. І. (2020). Запровадження концепції розмежування функцій КІРС та органів державної влади (період горбачовської «перебудови»). *Проблеми політичної історії України*, 15, 239-249. <https://doi.org/10.33287/11944>
- Грушецький, Б. П. (2016). Основні етапи розвитку українсько-болгарських відносин (1991–2013). *Проблеми політичної історії України*, 11, 187-194. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_24.pdf
- Грушецький, Б. П. (2017). Деокупація східної Катеринославщини від більшовиків Кримською групою Армії УНР у квітні 1918 р. *Проблеми політичної історії України*, 12, 128-138. https://www.academia.edu/33641330/Деокупація_Східної_Катеринославщини_від_більшовиків_Кримською_групою_Армії_УНР_у_квітні_1918_р
- Дяченко, О. В. (2016). Поняття української національної ідеї у свідомості українських народолюбців 1860–1880-х рр. *Проблеми політичної історії України*, (11), 12-20. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_5.pdf
- Ємець, С. Д. (2008). Виникнення української політичної еміграції в європейських країнах (20 – 30-ті рр. ХХ ст.). *Проблеми політичної історії України*, 3, 153-161.
- Іваненко, В. В., & Романець Н. Р. (2009). Партійно-радянське керівництво Дніпропетровської області у хлібозаготівельній кампанії 1932–1933 рр. *Проблеми політичної історії України*, 4, 130-139.
- Історичний факультет Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (2018–2018): наук.-довідк. вид. (2020). гол. редкол. С. І. Світленко. Дніпро: Вид-во «Ліра».

- Іщенко, О. В. (2010). Відносини КП(Б)У з партією українських лівих есерів (боротьбистів) у контексті розвитку української революції у 1919 – на початку 1920 рр. *Проблеми політичної історії України*, 5, 148-160. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed1767078.pdf
- Ковальова, Н. (2008). Суспільно-політичне життя Дніпропетровщини у 1970-ті – першій половині 1980-х рр. *Проблеми політичної історії України*, 3, 198-208.
- Ковальська-Павелко, І. М. (2018). Історична і соціальна пам'ять: спільне та особливе. *Проблеми політичної історії України*, 13, 280-289. <https://doi.org/10.15421/231823>
- Ковальська-Павелко, І. М. (2019). Ментальне підґрунтя історичної пам'яті українського народу: політичний аспект. *Проблеми політичної історії України*, 14, 231-245. <https://doi.org/10.33287/11920>
- Ковальська-Павелко, І. М. (2020). Мілітарні комеморативні практики як складова історичної пам'яті українського народу про Другу світову війну. *Проблеми політичної історії України*, 15, 168-180. <https://doi.org/10.33287/11937>
- Колесник, І. І. (2025). XX століття з перспективи глобальної історії. *Укр. істор. журн.*, (4), 235-250. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.04.235>
- Коломоєць, Ю. І., & Поляков, С. І. (2015). «Союз російських соціал-демократів за кордоном» (1898–1901): забуті сторінки історії. *Проблеми політичної історії України*, 10, 41-56. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_10.pdf
- Коломоєць, Ю. І., & Поляков, С. І. (2016). Перше навчально-наукове видання з кримінології революційного тероризму в Російській імперії (1860–1870). *Проблеми політичної історії України*, 11, 20-36. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_6.pdf
- Коломоєць, Ю. І. (2018). Російська політична еміграція у Швейцарії в 1840-х рр. *Проблеми політичної історії України*, 13, 17-24. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2018_13_5.pdf
- Кондратюк, Т. М., & Кондратюк, Л. Ф. (2011). Українсько-польський діалог у світлі євроінтеграційної перспективи України. *Проблеми політичної історії України*, 6, 155-162. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Кривошеєва, Л. (2011). Союз визволення України: формування політичних основ української державності. *Проблеми політичної історії України*, 6, 69-76. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Кривошеїн, В. В., & Ковальська-Павелко, І. М. (2015). До 60-річчя професора Олексія Борисовича Шляхова. *Грані: Науково-теоретичний альманах*, (1), 165-166. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Grani_2015_1_33.pdf
- Лавренко, В. С. (2012). Участь у політичному житті рядових представників російської еміграції першої післяреволюційної хвилі у Європі. *Проблеми політичної історії України*, 7, 112-120. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed4ef17e6.pdf
- Лавренко, В. С. (2016). Образи російської еміграції в середовищі українства в екзилі на Балканах у міжвоєнний період. *Проблеми політичної історії України*, 11, 113-120. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_16.pdf
- Марченко, В. О. (2020). Радянські політико-правові норми як один із чинників формування повсякденності повосного українського села. *Проблеми політичної історії України*, 15, 202-210. <https://doi.org/10.33287/11940>
- Митрофаненко, Ю. С. (2013). Політична боротьба в УНР у 1918–1919 рр. та поширення отаманщини. *Проблеми політичної історії України*, 8, 152-158. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2013_8_20.pdf
- Михайлюк, О. В. (2007). Сакралізація влади як архетип селянської культури. *Проблеми політичної історії України*, 2, 101-110.
- Мороз, В. І., & Пахоменков, Ю. Г. (2017). Вибори до Українських Установчих зборів на Катеринославщині. *Проблеми політичної історії України*, 12, 117-128. <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/30c78540-c994-4a76-a86c-df2d902c82c4/content>
- Назарова, Є. П. (2011). Діяльність політичних партій національних меншин Півдня України в умовах Першої світової війни (1914 р. – лютий 1917 р.). *Проблеми політичної історії України*, 6, 77-90. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Недря, К. М. (2016). 1902 рік на Полтавщині. Селянські хвилювання в оцінках потерпілої сторони. *Проблеми політичної історії України*, 11, 84-92. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_13.pdf
- Нікілев, О. Ф. (2010). Кількісні і якісні зміни у професійно-виробничій структурі працівників колгоспного виробництва в контексті суспільно-політичних процесів «Хрущовської відлиги». *Проблеми політичної історії України*, 5, 213-219. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed1767078.pdf
- Нікілев, О. Ф. (2020). Матеріально-виробнича сфера українського села: спроби реформування за часів хрущовської «відлиги». *Проблеми політичної історії України*, 15, 210-223. <https://doi.org/10.33287/11941>
- Орлянський, С. Ф., & Павловський, Б. С. (2013). «Дві України»: міф чи реальність? *Проблеми політичної історії України*, 7, 170-179. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed623b248.pdf
- Поплавський, О. О. (2019). Донбас: коли історія повторюється в долях людей. *Проблеми політичної історії України*, 14, 221-230. <https://doi.org/10.33287/11919>
- Романець, Н. Р. (2011). Нові акценти у репресивній політиці радянської влади в українському селі у 1933–1936 рр. *Проблеми політичної історії України*, 6, 121-130. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Савченко, О. І. (2013). Російські емігранти в політичному житті Австралії у роки Першої світової війни. *Проблеми політичної історії України*, 8, 123-138. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2013_8_17.pdf
- Сарнацький, О. П. (2015). Дії царської прокуратури та суду стосовно українських соціал-демократів Наддніпрянщини в роки реакції (1907–1910). *Проблеми політичної історії України*, 10, 74-79. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_13.pdf
- Сарнацький, О. П., & Кузьменко, В. В. (2011). Використання політичною поліцією царизму перлюстрації для боротьби з діяльністю українських політичних партій Наддніпрянщини. *Проблеми політичної історії України*, 6, 31-42. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf

- Світленко, С. І. (2015). Олексій Борисович Шляхов: основні віхи творчої біографії (до 60-річчя від дня народження). *Вісник ДНУ. Серія: Історія та археологія*, (23), 3-13. https://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fistor/program_566697a34231f.pdf
- Світленко, С. І. (2019). Образ Тараса Шевченка у суспільно-політичній діяльності та творчості Миколи Міхновського. *Проблеми політичної історії України*, 14, 82-96. <https://doi.org/10.33287/1198>
- Сіталова, Н. О. (2011). Формування програмних засад діяльності південноукраїнських організацій соціалістів-революціонерів. *Проблеми політичної історії України*, 6, 5-10. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Чепурко, О. О. (2006). Меншовизм на початку XX ст.: історіографія проблеми. *Проблеми політичної історії України*, 1, 184-195.
- Чепурко, О. О. (2015). Бойова робота соціал-демократів Катеринославської губернії в 1905–1907 рр. *Проблеми політичної історії України*, 10, 63-74. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_12.pdf
- Чепурко, О. О. (2019). Архівно-слідча справа Трифона Гладченка як джерело з історії селянського повстанського руху. *Проблеми політичної історії України*, 14, 168-190. <https://doi.org/10.33287/11914>
- Чепурко, О. О., & Шевцов, І. Д. (2020). Життєвий шлях колаборанта: за матеріалами архівно-слідчої справи Густава Якововського. *Проблеми політичної історії України*, 15, 143-160. <https://doi.org/10.33287/11935>
- Шахрайчук, І. А. (2020). Організаційна діяльність української допоміжної управи м. Дніпропетровськ в період нацистської окупації 1941–1943 рр. (За матеріалами кримінально-слідчих справ управління СБУ у Дніпропетровській області). *Проблеми політичної історії України*, 15, 137-142. <https://doi.org/10.33287/11934>
- Шахрайчук, І. А., & Шманатов, М. С. (2019). Діяльність поліцейських формувань на селі в період нацистської окупації Дніпропетровщини (1941–1943 рр.). *Проблеми політичної історії України*, 14, 207-216. <https://doi.org/10.33287/11917>
- Шляхов, О. Б. (2016). Партія кадетів як ліберальна альтернатива в суспільно-політичному русі Катеринославщини початку XX ст. *Проблеми політичної історії України*, 11, 60-69. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_10.pdf
- Шляхов, О. Б. (2018). Діяльність анархістів серед команд комерційного флоту Півдня України (1906–1913 рр.). *Проблеми політичної історії України*, 13, с. 46-60. <https://doi.org/10.15421/23185>
- Шляхов, О. Б. (2020). Етнополітичні протиріччя на Катеринославщині в умовах системної кризи російського самодержавства кінця XIX – початку XX ст. *Проблеми політичної історії України*, 15, 49-61. <https://doi.org/10.33287/11927>

REFERENCES

- Arkhireyskiy, D. V. (2019). «Ukrainska revoliutsiia» (1917–1921 rr.): do problemy lohichnoho zmistu terminu [“Ukrainian Revolution” (1917–1921): To the problem of the logical content of the term]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 155-167. <https://doi.org/10.33287/11913>
- Batsak, N., & Reient, O. (2017). Problemy i napriamy doslidzhen istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st. v istoriografichnii praktitsi «Ukrainskoho istorychnoho zhurnal» (1957–2017 rr.) [Problems and directions of research into the history of Ukraine in the 19th – early 20th centuries in the historiographical practice of the «Ukrainian Historical Journal» (1957–2017)]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 6, 61-104. <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/uhj/article/view/20373>
- Borysov, V. L., & Levin, O. L. (2020). Uchast intelihtentsii u roboti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia m. Dnipropetrovska u 1941–1943 rr. [Involvement of the intelligentsia in the work of local government bodies in Dnipropetrovsk in 1941–1943]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 131-136. <https://doi.org/10.33287/11933>
- Borodin, Ye. I. (2020). Zaprovadzhennia kontseptsii rozmezhuвання funktsii KPRS ta orhaniv derzhavnoi vlady (period horbachovskoi «perebudovy») [Implementation of the concept of separation of functions between the CPSU and state authorities (the period of Gorbachev's “Perestroika”)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 239-249. <https://doi.org/10.33287/11944>
- Hrushetskiy, B. P. (2016). Osnovni etapy rozvytku ukrainsko-bolharskykh vidnosyn (1991–2013) [The main stages of development of Ukrainian-Bulgarian relations (1991–2013)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 187-194. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_24.pdf
- Hrushetskiy, B. P. (2017). Deokupatsiia skhidnoi Katerynoslavshchyny vid bilshovykiv Krymskoiu hrupoiu Armii UNR u kvitni 1918 r. [De-occupation of eastern Katerynoslav region from the Bolsheviks by the Crimean group of the UNR Army in April 1918]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 12, 128-138. https://www.academia.edu/33641330/Деокупація_Східної_Катеринославщини_від_більшовиків_Кримською_групою_Армії_УНР_у_квітні_1918_r
- Diachenko, O. V. (2016). Poniattia ukrainskoi natsionalnoi idei u svidomosti ukrainskykh narodoliubtsiv 1860–1880-kh rr. [The concept of the Ukrainian national idea in the consciousness of Ukrainian Narodoliubtsi of the 1860s–1880s]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 12-20. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_5.pdf
- Emets, S. D. (2008). Vynyknennia ukrainskoi politychnoi emihratsii v yevropeiskykh krainakh (20 – 30-ti rr. KhKh st.) [Emergence of Ukrainian political emigration in European countries (1920s–1930s)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 3, 153-161.
- Ivanenko, V. V., & Romanets, N. R. (2009). Partiino-radianske kerivnytstvo Dnipropetrovskoi oblasti u khlibozahotivelnii kampanii 1932–1933 rr. [Party and Soviet leadership of Dnipropetrovsk region in the grain procurement campaign of 1932–1933]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 4, 130-139.
- Svitlenko, S. (Ed.). (2020). *Istorychnyi fakultet Dniprovskoho natsionalnoho universytetu imeni Olesia Honchara (1918–2018): nauk.-dovidk. vyd.* [Faculty of History of Oles Honchar Dnipro National University (1918–2018): scientific and reference publication]. Dnipro: Lira.
- Ishchenko, O. V. (2010). Vidnosyny KP(B)U z partiieiu ukrainskykh livykh eseriv (borotbystiv) u konteksti rozvytku ukrainskoi revoliutsii u 1919 – na pochatku 1920 rr. [Relations between the CP(B)U and the party of Ukrainian Left Socialist-Revolutionaries (Borotbysts) in the context of the development of the Ukrainian Revolution in 1919 – early 1920]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 5, 148-160. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed1767078.pdf

- Kovaliova, N. (2008). Suspilno-politychne zhyttia Dnipropetrovshchyny u 1970-ti – pershii polovyni 1980-kh rr. [Socio-political life of Dnipropetrovsk region in the 1970s – the first half of the 1980s]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 3, 198-208.
- Kovalska-Pavelko, I. M. (2018). Istorychna i sotsialna pamiat: spilne ta osoblyve [Historical and social memory: Shared and specific]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 13, 280-289. <https://doi.org/10.15421/231823>
- Kovalska-Pavelko, I. M. (2019). Mentalne pidhruntia istorychnoi pamiat ukrainskoho narodu: politychnyi aspekt [Mental foundations of the historical memory of the Ukrainian people: Political aspect]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 231-245. <https://doi.org/10.33287/11920>
- Kovalska-Pavelko, I. M. (2020). Militarni komemoratyvni praktyky yak skladova istorychnoi pamiat ukrainskoho narodu pro Druhu svitovu viinu [Military commemorative practices as a component of the Ukrainian people's historical memory of World War II]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 168-180. <https://doi.org/10.33287/11937>
- Kolesnyk, I. (2025). XX stolittia z perspektyvy hlobalnoi istorii [The 20th century from the perspective of global history]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 4, 235-250. <https://doi.org/10.15407/uhj2025.04.235>
- Kolomoiets, Yu., & Poliakov, S. (2015). «Soiuz rosiiskykh sotsial-demokrativ za kordonom» (1898–1901): zabuti storinky istorii [«Union of Russian Social Democrats Abroad» (1898–1901): Forgotten pages of history]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 10, 41-56. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_10.pdf
- Kolomoiets, Yu. I., & Poliakov, S. I. (2016). Pershe navchalno-naukove vydannia z kryminolohii revoliutsiinoho teroryzmu v Rosiiskii imperii (1860–1870) [The first educational and scientific publication on the criminology of revolutionary terrorism in the Russian Empire (1860–1870)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 20-36. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_6.pdf
- Kolomoiets, Yu. I. (2018). Rosiiska politychna emihratsiia u Shveitsarii v 1840-kh rr. [Russian political emigration in Switzerland in the 1840s]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 13, 17-24. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2018_13_5.pdf
- Kondratiuk, T. M., & Kondratiuk, L. F. (2011). Ukrainsko-polskyi dialoh u svitli yevrointehratsiinoi perspektyvy Ukrainy [Ukrainian-Polish dialogue in the light of Ukraine's European integration perspective]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 155-162. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Kryvosheieva, L. (2011). Soiuz vyzvolennia Ukrainy: formuvannia politychnykh osnov ukrainskoi derzhavnosti [Union for the Liberation of Ukraine: Formation of the political foundations of Ukrainian statehood]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 69-76. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Kryvoshein, V., & Kovalska-Pavelko, I. (2015). Do 60-richchia profesora Oleksiia Borysovycha Shliakhova [To the 60th anniversary of Professor Oleksiy Borysovych Shlyakhov]. *Grani: Naukovo-teoretychnyi almanakh*, 1, 165-166. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Grani_2015_1_33.pdf
- Lavrenko, V. S. (2012). Uchast u politychnomu zhytti riadovykh predstavnykiv rosiiskoi emihratsii pershoi pisliarevoliutsiinoi khvyli u Yevropi [Involvement of ordinary representatives of the first post-revolutionary wave of Russian emigration in the political life of Europe]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 7, 112-120. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed4ef17e6.pdf
- Lavrenko, V. S. (2016). Obrazy rosiiskoi emihratsii v seredovyshchi ukrainstva v ekzyli na Balkanakh u mizhvoiennyi period. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 113-120. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_16.pdf
- Marchenko, V. O. (2020). Radianski polityko-pravovi normy yak ody z chynnykh formuvannia povsykdenosti povoiennoho ukrainskoho sela [Soviet political and legal norms as one of the factors in the formation of daily life in the post-war Ukrainian village]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 202-210. <https://doi.org/10.33287/11940>
- Mytrotanenko, Yu. S. (2013). Politychna borotba v UNR u 1918–1919 rr. ta poshyrennia otamanshchyny [Political struggle in the UNR in 1918–1919 and the spread of Otamanshchyna]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 8, 152-158. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2013_8_20.pdf
- Mykhailiuk, O. V. (2007). Sakralizatsiia vlady yak arkhetyt selianskoi kultury [Sacralization of power as an archetype of peasant culture]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 2, 101-110.
- Moroz, V. I., & Pakhomenkov, Yu. H. (2017). Vybory do Ukrainskykh Ustanovchykh zboriv na Katerynoslavshchyni [Elections to the Ukrainian Constituent Assembly in the Katerynoslav region]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 12, 117-128. <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/30c78540-c994-4a76-a86c-df2d902c82c4/content>
- Nazarova, Ye. P. (2011). Diialnist politychnykh partii natsionalnykh menshyn Pivdnia Ukrainy v umovakh Pershoi svitovoi viiny (1914 r. – liutyi 1917 r.) [Activities of political parties of national minorities of Southern Ukraine in the conditions of the First World War (1914 – February 1917)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 77-90. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Nedria, K. M. (2016). 1902 rik na Poltavshchyni. Selianski khvyliuvannia v otsinkakh poterpiloi storony [The year 1902 in the Poltava region. Peasant unrest in the assessments of the victimized side]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 84-92. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_13.pdf
- Nikiliev, O. F. (2010). Kilkisni i yakisni zminy u profesiino-vyrobnychii strukturi pratsivnykiv kolhospnogo vyrobnytva v konteksti suspilno-politychnykh protsesiv «Khrushchovskoi vidlyhy» [Quantitative and qualitative changes in the professional and production structure of collective farm workers in the context of socio-political processes of the “Khrushchev Thaw”]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 5, 213-219. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed1767078.pdf
- Nikiliev, O. F. (2020). Materialno-vyrobnycha sfera ukrainskoho sela: sproby reformuvannia za chasiv khrushchovskoi «vidlyhy» [The material and production sphere of the Ukrainian village: Attempts at reform during the “Khrushchev Thaw”]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 210-223. <https://doi.org/10.33287/11941>
- Orlanskyi, S. F., & Pavlovskyi, B. S. (2013). «Dvi Ukrainy»: mif chy realnist? [“Two Ukraines”: Myth or reality?]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 7, 170-179. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed623b248.pdf
- Poplavskyi, O. O. (2019). Donbas: koly istoriia povtoriuetsia v doliakh liudei [Donbas: When history repeats itself in the fates of people]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 221-230. <https://doi.org/10.33287/11919>

- Romanets, N. R. (2011). Novi aktsenty u represyvniï politytsi radianskoi vlady v ukrainskomu seli u 1933–1936 rr. [New accents in the repressive policy of the Soviet government in the Ukrainian countryside in 1933–1936]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 121–130. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Savchenko, O. I. (2013). Rosiïski emigranty v politychnomu zhytti Avstralii u roky Pershoï svitovoi viiny [Russian emigrants in the political life of Australia during World War I]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 8, 123–138. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2013_8_17.pdf
- Sarnatskyi, O. P. (2015). Dii tsarskoi prokuratury ta sudu stosovno ukrainskykh sotsial-demokrativ Naddnyprianshchyny v roky reaktsii (1907–1910) [Actions of the tsarist prosecutor's office and court regarding the Ukrainian social democrats of Naddnyprianshchyna during the years of reaction (1907–1910)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 10, 74–79. [pdf/ppiu_2015_10_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_13.pdf)
- Sarnatskyi, O. P., & Kuzmenko, V. V. (2011). Vykorystannia politychnoiu politsiieiu tsaryzmu perliustratsii dlia borotby z diialnistiu ukrainskykh politychnykh partii Naddnyprianshchyny [The use of perustration by the tsarist political police to combat the activities of Ukrainian political parties of Naddnyprianshchyna]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 31–42. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Svitlenko, S. I. (2015). Oleksii Borysovych Shliakhov: osnovni vikhy tvorchoï biohrafii (do 60-richchia vid dnia narodzhennia) [Oleksii Borysovych Shliakhov: main milestones of creative biography (to the 60th anniversary)]. *Visnyk DNU. Serii: Istorii ta arkhеolohiia*, 23, 3–13. https://www.dnu.dp.ua/docs/visnik/fistor/program_566697a34231f.pdf
- Svitlenko, S. I. (2019). Obraz Tarasa Shevchenka u suspilno-politychnii diialnosti ta tvorchosti Mykola Mikhnovskoho [The image of Taras Shevchenko in the socio-political activity and creative work of Mykola Mikhnovskiy]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 82–96. <https://doi.org/10.33287/1198>
- Sitalova, N. O. (2011). Formuvannia prohramnykh zasad diialnosti pivdenoukrainskykh orhanizatsii sotsialistiv-revoliutsioneriv [Formation of program principles of activity of South Ukrainian organizations of socialist-revolutionaries]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 6, 5–10. https://www.dnu.dp.ua/docs/zbirniki/fistor/program_56d3ed3c7054a.pdf
- Chepurko, O. O. (2006). Menshovizm na pochatku XX st.: istoriografiia problemy [Menshevism at the beginning of the 20th century: Historiography of the problem]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 1, 184–195.
- Chepurko, O. O. (2015). Boiova robota sotsial-demokrativ Katerynoslavskoi hubernii v 1905–1907 rr. [Combat work of social democrats of the Katerynoslav province in 1905–1907]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 10, 63–74. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2015_10_12.pdf
- Chepurko, O. O. (2019). Arkhivno-slidcha sprava Tryfona Hladchenka yak dzherelo z istorii selianskoho povstanskoho rukhu [Archival-investigative case of Tryfon Hladchenko as a source for the history of the peasant insurgent movement]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 168–190. <https://doi.org/10.33287/11914>
- Chepurko, O. O., & Shevtsov, I. D. (2020). Zhyttievyi shliakh kolaboranta: za materialamy arkhivno-slidchoï spravy Hustava Yakobovskoho [The life path of a collaborator: Based on the materials of the archival investigative case of Gustav Yakobovsky]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 143–160. <https://doi.org/10.33287/11935>
- Shakhraichuk, I. A. (2020). Orhanizatsiina diialnist ukrainskoi dopomizhnoi upravly m. Dnipropetrovsk v period natsystskoi okupatsii 1941–1943 rr. (Za materialamy kryminalno-slidchykh sprav upravlinnia SBU u Dnipropetrovskii oblasti) [Organizational activities of the Ukrainian auxiliary administration of Dnipropetrovsk during the Nazi occupation of 1941–1943 (Based on materials of criminal investigative cases of the SBU department in Dnipropetrovsk region)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 137–142. <https://doi.org/10.33287/11934>
- Shakhraichuk, I. A., & Shmanatov, M. S. (2019). Diialnist politseiskykh formuvan na seli v period natsystskoi okupatsii Dnipropetrovshchyny (1941–1943 rr.) [Activities of police units in the countryside during the Nazi occupation of Dnipropetrovsk region (1941–1943)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 14, 207–216. <https://doi.org/10.33287/11917>
- Shliakhov, O. B. (2016). Partiia kadetiv yak liberalna alternatyva v suspilno-politychnomu rusi Katerynoslavshchyny pochatku XX st. [The Cadet Party as a liberal alternative in the socio-political movement of the Katerynoslav region at the beginning of the 20th century]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 11, 60–69. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppiu_2016_11_10.pdf
- Shliakhov, O. B. (2018). Diialnist anarkhistiv sered komand komertsiiinoho flotu Pivdnia Ukrainy (1906–1913 rr.) [Activity of anarchists among the crews of the merchant fleet of Southern Ukraine (1906–1913)]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 13, 46–60. <https://doi.org/10.15421/23185>
- Shliakhov, O. B. (2020). Etnopolitychni protyrichchia na Katerynoslavshchyni v umovakh systemnoi kryzy rosiiskoho samodzerzhavstva kintsia XIX – pochatku XX st. [Ethno-political contradictions in the Katerynoslav region in the context of the systemic crisis of the Russian autocracy in the late 19th – early 20th centuries]. *Problemy politychnoi istorii Ukrainy*, 15, 49–61. <https://doi.org/10.33287/11927>